

**concerto
BUDAPEST**

BRAHMS

NÉMET REQUIEM

2022. NOVEMBER 4. 19.30 | Műpa

BRAHMS Gyászének, op. 13

BRAHMS Német requiem, op. 45

1. *Boldogok, akik sírnak*
2. *Mert minden test olyan, mint a fű*
3. *Jelentsd meg Úram az én végemet*
4. *Mily szerelmetesek a te hajlékaid*
5. *Ti is azért most ugyan szomorúságban vagytok*
6. *Mert nincsen itt maradandó városunk*
7. *Boldogok, akik az Úrban halnak meg*

Közreműködik:

Kolonits Klára szoprán

Nyikolaj Borcsev bariton

Purcell Kórus

Concerto Budapest

Vezényel: **Vashegyi György**

KOLONITS KLÁRA © Cséke Csilla

NYIKOLAJ BORCSEV © Mihaj Mi-Jiryan

TISZTELT KÖZÖNSÉGÜNK!

Az idei évadban szeretnénk a koncertjeinken elhangzó műveket és alkotóikat még közelebb hozni Önökhöz, ezért a Concerto Budapest műsorfüzetei megújultak. Felkértük a Baráti Társaságunk néhány zenerajongó és a klasszikus zenei koncertek törzsközönségéhez tartozó tagját, hogy személyes reflexióikat és zenetörténeti ismereteiket egyesítve ajánlókat fogalmazzanak meg. Szerzőink között szerepelnek olyan barátaink, akik maguk is aktívan részt vesznek a zenei életben, mások pedig civil foglalkozásuk mellett a szabadidejüket töltik évtizedek óta rendszeresen a hangversenytermekben. Érdekeségeket, egyéni értelmezéseket és emlékeket egyaránt megemlítenek programajánlójukban. Fogadják szeretettel ezeket a személyes hangvéltelű műismertetőket.

Johannes BRAHMS Gyászének

Körner
Tamás

Annak, hogy egy értékes mű ritkán hangzik fel a koncerttermekben, sok oka lehet, néha olyan prózai is, hogy túl hosszú vagy túl rövid, nehezen illeszthető a konzervatív nyitózám-versenymű-szünet-reprezentatív mű koncert struktúrájába. Brahms *Gyászénekének* más nehézséggel kell megküzdenie. A mű egy ötszólamú vegyeskar mellett csak néhány fúvóst és timpanit alkalmaz kíséretnek. Ez a minimálisra redukált zenekar a kórusok a capella műsoraiba túl nagy, a szimfonikus zenekarok koncertrendezőinek túl kicsi: ha már fizetnek egy 70-80 fős zenekart, luxus csak 13 zenészt foglalkoztatni, gondolja sok zenekarigazgató.

Örüljünk tehát, hogy a mai koncert rendezői felvállalták a darabot, annak pedig különösen, hogy ideális helyen, a *Német requiem* előtt hangzik el, hiszen joggal tekinthető afféle előtanulmánynak a monumentális Requiemhez. Az előtanulmány szót ne érezzék pejoratívnak: ez a rövid, mindössze hatperces darab igazi gyöngyszem. Brahms a művet 1858-ban írta. Ekkor tavasszal és nyáron szülővárosában, Hamburgban komponált, az őszi-téli hónapokban pedig jobb híján Detmoldban az ottani hercegi család tagjait tanította és a helyi kórustársaságot vezette. Brahms nyilván rosszul élte meg, hogy Hamburgban nem kapott állást (egész életében erre vágyott, de

ez soha nem adatott meg neki), mi pedig örüljünk, hogy így alakult, mert Brahms a detmoldi kórusral dolgozva került kapcsolatba a hangszerekkel kísért kóruszenével.

A 16. század elején élt Michael Weisse énekeskönyvéből választott archaikus gyász szöveghez Brahms archaikus zenét komponált. Figyeljék meg a hat szakasz kórusos részeit összekötő zenekari részeket: mintha egy kora barokk művet hallanánk, nincs ember, aki megmondaná, hogy ezt a romantikus Brahms komponálta. Amire szintén érdemes figyelni, az az első három versszak sötét, c-moll hangnemét a mű felénél felváltó C-dúr: a túlvilág képeit mintha az angyalok éneke, a feltámadás ígérete váltaná fel: Brahms instrukciói szerint itt már csak a kórus fele énekel. Talán mégis van remény.

Johannes BRAHMS

Német requiem

Vajda
János

Aki a 60-as években merült el a komolyzenében, a rádióból, az olcsó szocialista lemezekből, alkalmi átutazóként a belgrádi lemezbolt megfizethető nyugati ajánlataiból építkezhetett. A rádió Toscaninivel adta a döbbenetes Verdi *Requiemet*, az élmény megvehető volt a kiváló Igor Markevich moszkvai lemezével. Nekem innen lettek fontosak a *requiemek*. A drezdai Kreuzchor Schütz albumaihoz szokott füllel természetes volt a Brahmséra is ráhangolódni. A varázslatos Klemperer-előadáshoz belgrádi motortúra kellett. *Favorit* tételeket hallgatva elmerülni a partitúrában és a borítón van der Weyden beauni *Utolsó Itéletének* Szent Mihályában lett az élvezet teljes. Brahms *Német requiemje* ritka helyet foglal el a vallási szövegekhez írt nagy kórus- és zenekari művek repertoárjában. Sem a *Missa Defunctorum* liturgikus díszletre, sem a narratív oratóriumra vagy *Passióra* nem hasonlít, inkább mélyen személyes közvetítés a halandóságról. Egyetlen hasonlót ismernek, Schütz *Musikalische Exequienjét*.

Schumann mentális összeomlásakor Brahms Detmoldban majd Hamburgban a kórusakadémián barokk műveken, leginkább Schütz kórusokon dolgozott. Schumann halálakor a 23 éves tanítványt megrendítette mentora elvesztése és egy korábbi gyengének gondolt darabját dolgozta át kánonikus gyászmise céljára. A következő tíz évben a bécsi Singakademie kórusve-

zetőjeként szerzett tapasztalatok nyomán egy-egy fejezettel bővült a terv: a szimfóniának szánt, de d-moll zongoraversenyként megvalósult darabhoz írt schuberti ritka 3/4-es induló-intermezzo lett a *Német requiem* 2. gyász-indulós tétele. 1865-ben édesanyját is elveszti, mindent félretéve dolgozik a végleges sorozaton. Szöveggként 16 szakaszt válogat és illeszt össze a lutheri *Biblia* versszakaiból.

1866-ban három tételt hallhatott a bécsi közönség, de a siker elmaradt, 2 év múlva Nagypéntek alkalmával Brahms mutatta be Bremában az akkor 6 tétéles alkotást, ami óriási hatású volt. Az édesanyja halála inspirálta tételt ötödiknek beillesztve készül el a végső 7 tétéles változat, amelyet a zeneszerző barát, Reinecke a lipcsei Gewandhausban mutatott be, *Egy német Requiem a Szentírás szavaira* címmel. Ám amikor Brahms vallási ortodoxiája a szokatlan szöveg kapcsán megkérdőjeleződött, örömmel nevezte „*Human Requiemnek*”. 97 előadását jegyezték fel a következő 7 évben, jóval többet koncerten, mint templomban, ami tükrözi a zeneszerző felekezeti elképzeléseit.

Intimebb előadásra valónak is tartva az anyagot, átírta szóló énekhangokra két zongora kíséretével, amit kiadójának a szokott fanyar humorával postázott: Átadtam magam annak a nemes feladatnak, hogy halhatatlan munkámat a négykezes lélek számára élvezetessé tegyem. Így most már nem pusztulhat el.

A mű szimmetrikus hétrészes felépítése letisztultságot kölcsönöz. Melodikusan is kapcsolódó kezdő és utolsó tételek kereteznek, mindkettőben a *Selig sind* szavak szerepelnek [Áldottak], mindkettő a pásztori F-dúrban, amelyet hagyományosan Jézus születéséhez kötnek. A második és a hatodik tételt moll dominálja, mindkettő hármastagolású ellentét-elemekkel [pl. fuga]. Mindhárom középső tétel lírai intermezzo.

A 35 éves, immár kora egyik vezető egyetemes szerzője kötetnyi magasztalást gyűjthetett be, de voltak, akik értetlenül, sőt ellenségesen viszonyultak a nagy műhöz. Leghangosabb G. B. Shaw volt, zenekritikusként írta: „Nem tagadom, hogy a Requiem egy masszív zenemű. Azonnal megérzed, hogy csakis egy első osztályú temetkezési vállalkozás terméke lehet. Van-nak olyan tapasztalatok az életben, amelyeket nem szabad kétszer elvárni senkitől, és ezek egyike a Brahms Requiem meghallgatása.”

Hát a nagy író drámáiról nem ezért szeretjük.

BRAHMS

BEGRÄBNISGESANG (Funeral Hymn), Op 13

EIN DEUTSCHES REQUIEM (A German Requiem), Op 45

Performed by:

Klára Kolonits soprano

Nikolai Borchev baritone

Purcell Choir

Concerto Budapest Symphony Orchestra

Conductor: **György Vashegyi**

A German Requiem by Johannes Brahms is unlike all other requiems. Firstly, it is more an oratorio since it is not a setting to music of the texts of the mass, while it is not in Latin but German. And although the composer compiled the libretto from the Lutheran German Bible, and the Apocrypha, it was common knowledge that the freethinker Brahms was an atheist. "Such a great man! Such a great soul! And he doesn't believe in anything!" his friend Antonín Dvořák noted in sorrow. However, grief, tragedy often make a believer out of an atheist: the first drafts of *A German Requiem* were sketched out in 1856 at the time of the death of Schumann, then after a long break Brahms returned to his composition on the loss of his mother in 1865; although a slow maturation process, in the end it brought the composer world fame. *Funeral Song* (Begräbnisgesang, 1858) for choir and wind instruments is frequently seen as the forerunner of *A German Requiem*. Musicologists consider the work to be a reminiscence on the death of Schumann just as the *Piano Concerto in D minor*, and the text originating from the songbook of Michael Weiss evokes the image of a funeral.

Joining the Concerto Budapest orchestra this time will be the Purcell Choir and well known soloists Klára Kolonits and Nikolay Borchev, and György Vashegyi, a highly influential conductor of early music in Hungary, thus guaranteeing that we will be able to get to know this esteemed Romantic oratorio from a new perspective.

A HALLGATÁS NAPJA

A CONCERTO BUDAPEST KORTÁRS ZENEI FESZTIVÁLJA

Művészeti vezetők:

EÖTVÖS PÉTER és KELLER ANDRÁS

2022. NOVEMBER 19-20. | BMC | MAGYAR ZENE HÁZA

„A Hallgatás Napján végre megszűnnek a műfaji korlátozások, szabadon repkedünk a különböző évszázadokban, stílusokban, kiségyüttes, nagyegyüttes, szólisták... Mint egy kulináris élvezet egy Michelin-csillagos étlapról.”

(Eötvös Péter)

concertobudapest.hu

**concerto
BUDAPEST**

concerto BUDAPEST

concertobudapest.hu

KULTURÁLIS ÉS INNOVÁCIÓS
MINISZTERIUM

müpa
Budapest

 inforádió

 Klasszik
rádió92.1

 PAPAGENO